

Recente zorgpunten m.b.t. transitie Wmo

In deze bijlage gaan we in op een aantal onderwerpen die recentelijk onderwerp van zorg zijn bij belangenorganisaties, in de media of in de politiek.

Worden burgers op tijd geïnformeerd?

Voor veel mensen/gezinnen verandert er veel. Zij krijgen informatie uit verschillende bronnen en soms vallen zij straks onder meerdere wettelijke kaders (Wmo, Jeugdwet, Zvw). De gegevensoverdracht aan gemeenten vanuit het Rijk is bovendien nog niet volledig afgerond. Daardoor kan het lastig zijn om het hele plaatje te zien.

Het feit dat nog niet iedereen die het betreft een individueel gesprek heeft gehad met de eigen gemeente is geen omissie, maar hangt samen met het overgangsrecht. Dit overgangsrecht is er mede gekomen omdat duidelijk was dat gemeenten niet in 2 maanden tijd 300.000 cliënten individueel konden herbeoordelen. Door het overgangsrecht houden bestaande AWBZ cliënten in 2015 hun recht tot maximaal een jaar. Gedurende dat jaar kunnen gemeenten met deze mensen afzonderlijk gesprekken voeren om nieuwe afspraken te maken over passende ondersteuning. Daardoor is het niet nodig dat iedereen een individueel gesprek krijgt voor de invoeringsdatum van 1 januari 2015. Individuele gesprekken zijn wel aan de orde indien een gemeente een bestaande Wmo-voorziening voor een cliënt verandert (bijvoorbeeld bij HH).

De meeste mensen worden dus via algemene kanalen geïnformeerd. Dat is een gezamenlijke inspanning van het Rijk, gemeenten, aanbieders, zorgverzekeraars en andere betrokken partijen als het CAK, het CIZ en de SVB. Het Rijk heeft zich daarbij gericht op een brede publiekscampagne en het openstellen van een landelijk telefonisch en digitaal informatiepunt. Lokaal en regionaal worden er verschillende afspraken gemaakt tussen aanbieders en gemeenten over het voorlichten van de eigen inwoners/cliënten. Voorbeelden hiervan zijn te vinden in het verzamelboek dat wij hierover in november publiceerden (<http://www.vng.nl/onderwerpenindex/decentralisaties-sociaal-domein/publicaties/verzamelboek-communicatie-van-gemeenten-naar-inwoners-en-cliënten>).

"Afschaffen" huishoudelijke hulp

Er is veel aandacht in pers en politiek voor geluiden dat een aantal gemeenten de huishoudelijke hulp zouden afschaffen. We leggen de VNG-positie op dit punt graag aan u voor.

Afschaffen in de absolute zin dat niemand in een gemeente meer een beroep op de gemeente kan doen voor huishoudelijke hulp is volgens ons niet mogelijk. Het maatwerkartikel in de Wmo strekt ertoe dat iedere inwoner die van mening is dat hij het zonder hulp niet meer redt, zich tot de gemeente kan wenden (de "melding"), die vervolgens zal dienen na te gaan (het "onderzoek" of gesprek) op welke manier het probleem kan worden opgelost.

Wat wel kan en voorkomt is dat gemeenten besluiten om huishoudelijke hulp niet meer als maatwerkvoorziening te verstrekken, maar als algemene voorziening te organiseren. Of de burger naar de markt te verwijzen en de ondersteuning van de burger te bieden in de vorm van een geldelijke tegemoetkoming (vgl bijzondere bijstand). Wij denken dat veel van de gevallen waarin HH als maatwerkvoorziening niet meer voorkomt, in de media zijn betiteld als "afschaffen".

Wij wijzen er op dat ook als een gemeente de HH als algemene voorziening organiseert, het de burger vrij staat om een "melding" te doen indien hij van mening is dat de algemene voorziening voor hem geen goede oplossing is. Dat is in de huidige Wmo staande praktijk; er zijn ook mensen voor wie bijvoorbeeld het collectief ouderenvervoer (belbus, regiotaxi) geen goede oplossing vormt (bijv. bij allergie). Zij doen dan een beroep op individuele taxivergoeding.

Tot slot merken we op dat in de discussie over algemeen maken of afschaffen van HH onderbelicht is gebleven dat het in al deze gevallen gaat om "HH1" (schoonmaakhulp) en niet om de zwaardere vormen van HH, bedoeld voor mensen met bijkomende problematiek zoals regieverlies.

Organisatie trekkingsrecht SVB

De invoering van het trekkingsrecht PGB per 1 januari 2015 is een operatie waaraan door vele mensen momenteel hard wordt gewerkt. Tijdens een Bestuurlijk Overleg tussen de Staatssecretaris van VWS, ZN, de VNG en de SVB op 27 november jongstleden is de vraag aan de orde geweest wat noodzakelijk is voor een tijdige betaling van de declaraties van de PGB houder. Dit met als doel: het garanderen van de continuïteit van zijn of haar zorg en ondersteuning vanaf 1 januari 2015.

Er moet en kan de komende tijd nog veel gebeuren. Eerste prioriteit is dat alle zorgovereenkomsten volgens het afgesproken proces worden verwerkt. Dat geeft de budgethouder de meeste zekerheid en de gemeenten het minste (na)werk. Lastig is dat nog niet alle PGB-ers bekend zijn en/of niet reageren na 3 keer rappelleren.

Vanuit zijn verantwoordelijkheid voor een zorgvuldige en beheersbare implementatie van het Trekkingsrecht PGB biedt het ministerie van VWS de nodige (financiële, juridische en organisatorische) randvoorwaarden waarbinnen deze terugvalsscenario's gestalte kunnen krijgen. Zo draagt het Ministerie van VWS in 2015 zorg voor de reguliere kosten die de SVB dat jaar maakt voor de uitvoering en de verdere ontwikkeling van het Trekkingsrecht. Voorts zal VWS in redelijkheid voorzien in compensatie van extra kosten die partijen uit hoofde van een terugvalsscenario maken om een soepele overgang voor pgb-houders per 1 januari mogelijk te maken. VWS zal de verantwoordelijkheid nemen om eventuele gevolgen voor de rechtmatigheid uit hoofde van een terugvalsscenario maximaal te beperken. Dit gebeurt in overleg met VNG, ZN en SVB.

Van belang is dat gemeenten nu ook de zogenaamd gecombineerde zorgovereenkomsten Zvw-Wmo goedkeuren, per overeenkomst of als bulk, ook nu de onderverdeling tussen Wmo-zorg en Zvw-zorg niet altijd goed zichtbaar is. Het door de gemeente toegekende WMO budget is het maximum budget dat betaalbaar wordt gesteld door de SVB. De SVB zal via een controle op de declaraties toetsen of de budgethouder aangegeven heeft dat de gedeclareerde zorg betrekking heeft op de Wmo/Jeugdwet.

VWS wil de gemeentelijke beleidsvrijheid maximaal respecteren als het gaat om wat een budgethouder wel en niet uit het PGB kan betalen. Gemeenten hebben de ruimte om hun nieuwe budgethouders al dan niet bepaalde keuzes aan te bieden. In het SVB systeem is niet voorzien in een onderscheid tussen bestaande en nieuwe budgethouders. VWS zal daarom in overleg met VNG en SVB nagaan welke aanvullende (controle)-acties in 2015 ingericht kunnen worden om de beleidskeuzes van gemeenten voor de nieuwe budgethouders (zonder overgangsrechten) maximaal

te faciliteren. Hierbij is nodig dat maximaal recht gedaan wordt aan de gemeentelijke beleidsvrijheid, met proportionele uitvoeringslasten, gericht op een adequaat niveau van rechtmatigheid.

Jeugdhulp aan asielzoekers en illegalen

Gemeenten worden per 1 januari ook verantwoordelijk voor de Jeugdhulp aan asielkinderen en illegale kinderen. In het bestuurlijk overleg met de VNG van 1 december 2014 is het voorstel gedaan dat de gemeenten het COA vragen om jeugdhulp voor alle minderjarigen in alle COA-centra in te kopen en te verzorgen namens de gemeenten. Hiermee wordt voorkomen dat gemeenten niet de benodigde zorg hebben ingekocht, omdat kinderen in de loop van het jaar in verschillende COA-centra komen. Dit voorstel wordt op dit moment verder uitgewerkt.

Vraag blijft echter welke verantwoordelijkheid gemeenten kunnen dragen ten aanzien van de jeugdhulp aan illegale kinderen die niet in een COA locatie verblijven. Zoals u weet wordt er op dit moment veel gesproken over de verantwoordelijkheid van de overheid ten aanzien van illegalen. De staatssecretaris zegt op dit moment echter al dat de gemeenten verplicht zijn een voorziening te treffen voor deze doelgroep binnen de Jeugdwet. Het is ons op dit moment echter niet helder of gemeenten worden gecompenseerd voor de jeugdhulp voor deze kinderen en als dat wel zo is, of zij dan voldoende financieel worden gecompenseerd voor deze te leveren jeugdhulp. Dit is voor ons zeer bezwaarlijk en niet acceptabel. Wij vragen u dit punt onder de aandacht te brengen bij de verantwoordelijk staatssecretaris.

Beschermd wonen

Het objectief verdeelmodel voor beschermd wonen wordt in 2016 niet ingevoerd. VWS gaat kijken hoe het historische verdeelmodel kan worden verbeterd voor 2016. Het is aan de VNG om een commissie in te stellen die kijkt naar de mogelijkheden om te komen tot een acceptabele verdeling van de middelen voor beschermd wonen, die recht doet aan de belangen van alle gemeenten. Daarbij wordt ook de toekomst van de centrumgemeente-constructie betrokken.

Een aantal centrumgemeenten heeft geconstateerd dat er meer cliënten in beschermd wonen zitten dan op de cliëntenoverzichten staan die aan gemeenten zijn verstrekt. Dat heeft ertoe geleid dat de staatssecretaris heeft toegezegd de uitgaven 2014 voor beschermd wonen te vergelijken met de uitgaven 2013. Het bedrag dat gemeenten hebben ontvangen voor 2015 is immers gebaseerd op de uitgaven in 2013. Als de uitgaven veel groter zijn, krijgen centrumgemeenten er geld bij voor deze taak in 2015. Voor de meeste centrumgemeenten is dit een voldoende toezegging om de financiële risico's te gaan dragen.

Uit een belronde langs de centrumgemeenten is gebleken dat bijna overal de inkoop en de toegang van BW per 1 januari zijn geregeld. Als de inkoop nu nog niet rond is heeft het te maken met handtekeningen die wel zijn toegezegd maar nog niet gezet zijn onder contracten. De centrumgemeenten die de toegang onverhoopt niet rond krijgen gaan gebruik maken van een noodprocedure die is voorgesteld door de Federatie Opvang, RIBW en GGZ Nederland. Deze noodprocedure houdt in dat de gemeente vraagt aan de bestaande zorgaanbieders de

toegangsafwegingen te maken totdat de gemeente de toegang rond heeft. Zorgaanbieders zijn gewend onder de AWBZ indicaties te stellen voor beschermd wonen.

Voor de toegangsafwegingen die gemeenten moeten maken voor beschermd wonen, komt een screeningsinstrument beschikbaar waarmee gemeenten kunnen beoordelen of iemand beter geholpen is met BW of met extramurale begeleiding. Dit instrument komt half januari beschikbaar. Als het afwegingskader voor de Wlz beschikbaar is wordt het screeningsinstrument voor beschermd wonen afgestemd met het afwegingskader Wlz. Het is van groot belang dat gemeenten betrokken worden bij het traject om te komen tot het afwegingskader Wlz. Dat is belangrijk voor het draagvlak onder gemeenten, maar ook omdat we het risico dat inwoners tussen systemen heen en weer worden geschoven absoluut willen vermijden.

In 2015 wordt, met financiële steun van VWS, een ondersteuningsprogramma gestart voor het ontwikkelen van beleid voor Maatschappelijke Opvang, Vrouwenopvang en Beschermd wonen in samenhang. Andere initiatieven, zoals het versterken van cliëntenparticipatie voor GGZ-doelgroepen, worden hiermee verbonden.

Cliëntondersteuning / MEE

Gemeenten worden per 1 januari ook verantwoordelijk voor het bieden van onafhankelijke cliëntondersteuning voor alle doelgroepen. In dat kader gaan de middelen van MEE, die cliëntondersteuning voor mensen met een beperking bieden, over naar de Wmo. In februari van dit jaar zijn er tussen VWS, VNG en MEE NL bestuurlijke afspraken gemaakt om de overgang naar gemeenten zo goed mogelijk te laten verlopen. Onderdeel van die afspraken is dat de voortgang gemonitord wordt door middel van het transitievolgsysteem. MEE NL hanteert ook een eigen monitor die zij vullen met informatie die verstrekt wordt door de 22 MEE organisaties.

De gegevens laten zien dat per 1 december 95% van de gemeenten in Nederland een afspraak heeft met de eigen MEE-organisatie over de overgang. 98% van de gemeenten geeft in het transitievolgsysteem aan dat de cliëntondersteuning per 1 januari 2015 beschikbaar is conform de eisen van de Wmo 2015.

MEE NL publiceerde onlangs een samenvatting van de eigen voortgangsmonitor en trekt daar de conclusie uit dat de bestuurlijke afspraken niet tot continuïteit van de cliëntondersteuning leiden. Er wordt onder meer betoogd dat gemeenten niet zouden kunnen voldoen aan de wettelijke en professionele eisen ten aanzien van cliëntondersteuning.

Voor het monitoren van de voortgang op alle gebieden van de nieuwe Wmo hebben VWS en VNG het transitievolgsysteem ingericht, dat een bijna 100% dekking heeft. Wij vinden dat de signalering via de MEE-lidorganisaties daar een nuttige aanvulling op is, maar niet voldoende dekking heeft en objectief genoeg is om een betrouwbaar en generaliseerbaar beeld van de voortgang in 403 gemeenten te bieden. VWS en VNG hebben zich ingespannen om signalen na te trekken over gemeenten waar twijfels over bestonden. In vrijwel alle gevallen conflicteert de informatie die wij uit de gemeenten te horen krijgen met het beeld dat geschetst wordt in de samenvatting van MEE NL.

Veel aanbieders in de Wmo hebben last van druk op de bedrijfsvoering, zoals omzetsdaling, frictiekosten of misgelopen offertetrajecten, deels toe te schrijven aan de forse besparingen die het kabinet gemeenten oplegt. Voor MEE is de speciale situatie gecreëerd dat VWS, VNG en MEE

bestuurlijke afspraken hebben gemaakt om de transitie naar gemeenten zo zorgvuldig mogelijk en zonder onnodige schade aan de bedrijfsvoering te laten verlopen. Wij merken dat gemeenten zich inspanden om de genoemde gevolgen zoveel mogelijk te beperken. Zij doen dit bijvoorbeeld door budgetgaranties te geven met raamcontracten of door MEE-medewerkers een plek te geven in de eigen organisatie of te stimuleren dat deze in bestaande of nieuwe organisaties worden opgenomen. Dat is belangrijk. Maar uiteindelijk gaat het in de transitie naar de nieuwe Wmo niet om het overeind houden van bedrijven maar om het vormgeven van een nieuwe aanpak van zorg en ondersteuning. Gemeenten merken dat heel veel organisaties blij zijn dat de cliëntondersteuning eindelijk breed en domeinoverstijgend kan worden georganiseerd. Ook ouderenadviseurs, maatschappelijk werkers, sociaal raadslieden en niet-professionals als ervaringsdeskundigen vervullen taken die als cliëntondersteuning zijn aan te merken. Gemeenten willen hier zo snel mogelijk een vernieuwd, breed en samenhangend aanbod van cliëntondersteuning van smeden.

Gegevensuitwisseling in het sociale domein

Vanuit het VNG-project gegevensuitwisseling VISD is gewerkt aan het standaardiseren van de informatie-uitwisseling tussen gemeenten en organisaties in het sociale domein (buiten-gemeentelijke informatievoorziening). Dit verlaagt de administratieve lasten voor gemeenten en is kosten-efficiënt. Voor de Wmo en Jeugd-GGZ/AWBZ zijn standaarden gedefinieerd zodat het verwijzen van cliënten door gemeenten naar aanbieders van maatschappelijke ondersteuning en jeugdzorg geautomatiseerd kan verlopen. Deze (zorg)aanbieders kunnen op hun beurt voor de ontvangen toewijzingen declaraties via berichten indienen bij gemeenten zodat de geleverde ondersteuning/zorg vergoed wordt. Om de informatie-uitwisseling op een efficiënte en gestructureerde manier te laten verlopen, wordt verder gewerkt aan de realisatie van een Gemeentelijk Gegevensknooppunt (GGk). Het GGk wordt hiermee de verbindende schakel tussen gemeenten en duizenden gecontracteerde instellingen in de maatschappelijke ondersteuning en jeugd-GGZ en -zorg. Naast voornoemd berichtenverkeer worden via het GGk voorzieningen naar gemeenten ontsloten: op korte termijn Wlz-indicatie en Woonplaatsbeginsel. Vanaf 1 januari 2015 betreft het het Wlz-indicatieregister van het ClZ. Gemeenten kunnen via dit register voor burgers opvragen of een Wlz-indicatie is afgegeven. Vanaf februari 2015 kunnen gemeenten via de dienst Woonplaatsbeginsel voor een jeugdige opvragen welke gemeente financieel verantwoordelijk is voor deze jeugdige. Naast de technische voorziening GGk en bijbehorende standaarden zijn producten opgeleverd die benodigd zijn in het kader van privacy en beveiliging, zoals bewerkersovereenkomsten en een diepgaande risico- en maatregelenanalyse in het kader van de BIG (Baseline Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten). Circa 360 gemeenten zijn op dit moment aangemeld om aan te sluiten op het gegevensknooppunt.